

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۲۴ مرداد ۱۳۶۴

۲۷ ذیحده ۱۴۰۵

۱۵ اوت ۱۹۸۵

امروز جزیره خارک هدف حمله هوایی عراق قرار گرفت و این در حالی است که ایران برای برگزاری انتخابات ریاست جمهوری آماده می‌شود. در این حمله، علاوه بر وارد آمدن خساراتی، پنج تن از کارکنان وزارت نفت مجروح شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بر اثر این حمله، اسکله بارگیری "تی" (T) شکل خارک خسارتهایی دیده و یک نفت‌کش که در حال بارگیری بوده نیز دچار آتش‌سوزی شده‌است. براساس اعلام ستاد مشترک، یک فروند از هواپیماهای مهاجم عراقی در جریان این حمله سرنگون شده‌است.^(۱)

در گزارشی دیگر از خبرگزاری جمهوری اسلامی، آمده‌است: «در پی حمله هوایی عراق به خارک که بخشی از اسکله تی - یکی از دو اسکله صدور نفت جزیره - آسیب دیده‌است، مقامات نفتی کشور اعلام داشتند حداکثر ۴۸ ساعت آینده بارگیری نفت در آن جریان خواهد یافت»^(۲) از سوی دیگر، عراق پس از این حمله هوایی، یک جشن تبلیغاتی برپا کرد. در این‌باره رادیو بغداد گزارش داد که نیروی هوایی عراق در ساعت ۱۵:۱۵ امروز "ضربه مهلک و نابود کننده خود" را بر شریان حیاتی ایران وارد ساخته و جزیره خارک را با "خاک یکسان" کرده است!^(۳)

رادیو صوت‌الجماهیر نیز یک اطلاعیه نظامی درباره حمله به خارک خواند که در آن آمده‌بود:

«ای عراقی‌های سرافراز! ای مردم عرب در هر جایی که هستید! به راستی که امروز روز پیروزی پرشکوه و روز دادن مژده مسرت‌انگیزی است که به مادرها، پدرها و فرزندان می‌دهیم! امروز یکی از روزهای پرشکوه عراق سرافراز و یکی از روزهای جاوید امت و فرزندان عرب در هر جا، است! با اراده و یاری و نصرت خداوند، جزیره خارک را نابود کردیم ... ای عراقی‌های تسلیم‌ناپذیر! مسرور باشید که جزیره خارک نابود شد و به ویرانه‌ای زیر آتش "طیراً ابابیل" تبدیل شد! الله اکبر! الله اکبر! الله اکبر!»^(۴)

تلویزیون عراق برای اعلام این خبر برنامه عادی خود را قطع کرد و ضمن آن گفت این

حمله، ضربه مهلکی به توانایی ایران برای ادامه جنگ، وارد کرده است.^(۵) تلویزیون عراق همچنین اندکی قبل از نیمه شب، دو عکس هوایی از خسارات وارده به خارک را نمایش داد. در این عکس‌ها ستون‌هایی از دود غلیظ، فضای منطقه وسیعی از جزیره و سواحل آن را پوشانده بود.^(۶)

این حمله علاوه بر رسانه‌های گروهی و خبرگزاری‌ها، در محافل سیاسی نیز بازتابی وسیع در پی داشت، از جمله این که وزارت خارجه آمریکا امروز آشکارا بی‌تابی نشان می‌داد که هرچه زودتر نابودی تأسیسات نفتی خارک قطعی شود. آسوشیتدپرس از واشنگتن گزارش داد:

«وزارت خارجه آمریکا نسبت به صحت گزارش‌های رسیده از بحرین درباره حمله عراق به ترمینال خارک اظهار تردید کرد. یک مقام وزارت خارجه که خواسته است نامش ذکر نشود، اظهار داشت: "با توجه به استحکام دفاع خارک، بعید به نظر می‌رسد که ترمینال آن منفجر شده باشد." او ضمناً گفت از طرف مقامات امریکایی در خلیج فارس نیز هنوز گزارشی که مؤید خبرهای رسیده از بحرین باشد، دریافت نشده است و اضافه کرد که بی‌صبرانه در انتظار رسیدن خبری موثق می‌باشد.»^(۷)

آسوشیتدپرس امروز از لندن نیز گزارش داد: «نیروی هوایی عراق شدیداً به ترمینال نفتی ایران در جزیره خارک واقع در خلیج فارس صدمه زده است.» این گزارش حاکی است که در این حمله، ترمینال منهدم شده است.^(۸)

از سوی دیگر، منابع و محافل داخلی نیز حمله عراق را مورد توجه قرار دادند و این حمله را در نوع خود بی‌سابقه خواندند و بعضاً احتمال این را که عراق به کمک قدرت‌های دیگر دست به چنین اقدامی زده باشد، منتفی ندانستند؛ از جمله واحد سیاسی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم در گزارشی نوشت:

«در ساعت ۱۴:۳۰ روز پنجشنبه ۱۳۶۴/۵/۲۴ در آخرین فرصت‌های باقی‌مانده تا آغاز انتخابات ریاست جمهوری، تأسیسات نفتی خارک مورد حمله هوایی قرار گرفت. این حمله نسبت به حملات قبلی بی‌سابقه و از نظر شیوه هجوم و تاکتیک‌های عمل شده به کلی با آنچه قبلاً از نیروی هوایی عراق مشاهده شده بود، متفاوت بوده است. هشت فروند جنگنده، اسکله "تی" شکل این جزیره را مورد حمله بمب و موشک قرار داده و قسمتی از آن را منهدم کردند. یک کشتی ۱۴۰ هزار تنی نروژی که در حال بارگیری بود نیز در این حمله آسیب دید. امکانات پدافند خارک در این حمله به دلایلی - از جمله هم‌زمانی حمله با تغییر شیفت پرسنل پدافند - قادر به اقدام مؤثری نشد و هواپیماهای مهاجم توانستند با مانور مناسب حتی بمب‌های چتری را به‌طور نسبتاً دقیق بر روی اهداف پرتاب کنند. مجموعه بررسی این عملیات، این مطلب را که "نیروی هوایی عراق مستقلاً چنین حرکتی را انجام داده است" به شدت زیر سؤال می‌برد و احتمال دخالت مستقیم و مؤثر قدرت‌های دیگری

در این حمله می‌تواند وجود داشته باشد. حمله تلفات جانی در بر نداشت و تنها شش مجروح به جای گذاشت. در هر حال، هم‌زمانی حمله با تغییر شیفت کاری پرسنل پدافند، خود نشانه‌ای قابل بررسی است.^(۹)

یک منبع وابسته به سپاه نیز در این مورد نوشت:

«۱- طبق اظهارات برادران سپاه مأمور در اتاق جنگ نیروی دریایی خارک، در زمان وقوع حادثه، ناوچه‌ای جهت مقابله در منطقه وجود نداشت.

۲- طبق اظهارات اکثریت مسئولین، قبل از هدف قراردادن جزیره، هیچ‌گونه تیراندازی صورت نگرفته است.

۳- سطح پرواز هواپیماهای مهاجم به اندازه‌ای پایین بود که رادارهای سطحی به خوبی آن‌ها را مشاهده کرده‌اند.

۴- هواپیماهای مهاجم پس از بمباران هدف‌های مورد نظر، به صورتی مسیر فرار خود را انتخاب کرده‌اند که هیچ‌کدام از پدافندهای موجود در همان حین قادر به هدف قرار دادن آن‌ها نبوده‌اند (به جز سایت هاک).

۵- بنا به اظهارات سرهنگ "خطیری" فرمانده گروه رزمی خارک، پس از محاسباتی که در این زمینه صورت گرفت، پدافند موجود در جزیره هفت هزار تیر شلیک کرده‌است.^(۱۰)

۶۰۷

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، به دنبال اعلام تهاجم عراق به ترمینال نفتی خارک، ارتش کویت به حال آماده‌باش در آمده‌است.

به گفته منابع عالی‌رتبه وزارت دفاع کویت، رادارهای این کشور اوضاع آسمان خلیج فارس را به ویژه در ساعات بعدازظهر پی‌گیری می‌کنند. به نوشته روزنامه کویتی "الرأی العام"، منابع وزارت دفاع کویت یک واکنش فوری در سطح نظامی را رد کردند، اما تهاجمات احتمالی به تانکرهای نفت‌کش و کشتی‌های تجاری در خطوط خلیج فارس را خاطرنشان ساختند. این منبع گفت: «کویت در قبال هر واقعه‌ای که رخ دهد و یا منطقه را هدف قرار دهد، آمادگی دارد.»^(۱۱)

۶۰۸

امروز نیروهای خودی در ادامه تدابیر قبلی، یک عملیات محدود دیگر انجام دادند که در تأمین هدف‌های محوله موفق نبود و در عمل، به یک عملیات نفوذی و ایذایی تبدیل شد. محور چنگوله از جمله مناطقی که اجرای عملیات محدود روی آن قبلاً مورد تصویب قرارگاه خاتم قرار گرفته، منطقه این عملیات بود. در این محور چند تپه و ارتفاع از جمله ارتفاع ۱۴۵، ۱۵۰ و تپه‌ای معروف به "دوقلو" به عنوان هدف عملیات اعلام شد و یگان‌های

لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب^(۷) و تیپ زرهی ۷۲ محرم (هر دو از سپاه) مأموریت یافتند تا این اهداف را تصرف کنند. پس از اقدامات آمادگی، در ساعت ۲ بامداد امروز این عملیات با نام "عاشورای ۲" آغاز شد که در آن چهار گروهان از لشکر ۱۷ و سه گروهان (دو گروهان پیاده و یک گروهان تانک به استعداد ۹ تانک) از تیپ ۷۲ محرم شرکت داشتند.

نیروهای لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب^(۸) در محورهای یال ارتفاع ۱۴۵ و همچنین تپه دوقلو موفق بودند، اما تصرف ارتفاع ۱۴۵ میسر نشد و ناچار با عدم پاکسازی کامل منطقه، از مواضع به دست آمده عقبنشینی کردند و تا حدود ساعت ۱۱ کاملاً به عقب برگشتند.

نیروهای تیپ ۷۲ محرم نیز در یکی از معابر واقع در تپه دوقلو موفق به عبور از میدان مین نشدند و در معبر دوم نیز نتوانستند ارتفاع ۱۵۰ را پاکسازی و تصرف کنند، لذا این یگان نیز ناگزیر به کلی عقبنشینی کرد.

در مجموع، یگانهای عمل کننده متحمل تلفات ذیل شدند. لشکر ۱۷: تعداد ۴۰ شهید و مفقود و ۱۰۰ مجروح؛ تیپ ۷۲: تعداد ۶۰ شهید و مفقود و ۱۰۰ مجروح. در مقابل، کشته و مجروحان دشمن تا ۴۰۰ تن تخمین زده شد و اسیران نیز بین ۳ تا ۹ تن اعلام گردید.^(۱۲)

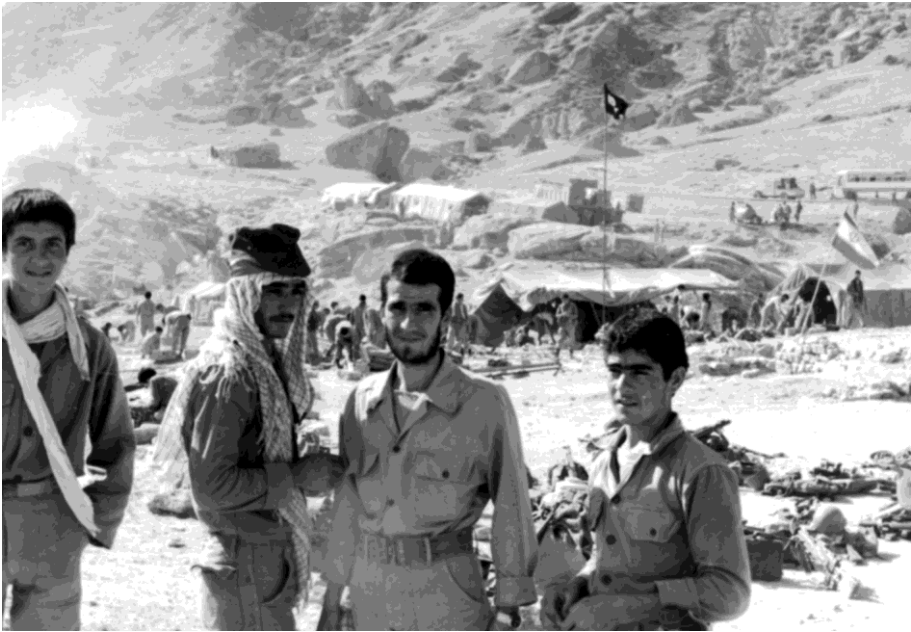
رادیو صوت الجماهير به نقل از یک سخن گوی نظامی عراق ادعا کرد که از نیروهای مهاجم در این عملیات بیش از ۳۰۰ تن کشته و تعداد بسیاری زخمی شده اند و ۷۰ تن هم به اسارت درآمده اند.^(۱۳)

از سوی دیگر، در برنامه اخبار تلویزیون عراق فیلمی از اسیران ایرانی این عملیات پخش شد که در آبادان مشاهده گردید. در این فیلم حدود ۳۵ رزمنده - که اغلب از تیپ ۷۲ محرم بودند - مشاهده شدند.^(۱۴)



عملیات نفوذی عاشورای ۲ در منطقه چنگوله (جبهه میانی)

تنوع سن و سال در رزمندگان داوطلب



عملیات نفوذی عاشورای ۲ در منطقه جنگوله (جبهه میانی) - رزمندگان مستقر در عقبه لشکر علی‌ابن‌ابی‌طالب^(۴)

۶۰۹

به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(۴)، در عملیات "عاشورای ۱" - که از تاریخ ۱۳۶۴/۵/۲۱ در کردستان و علیه ضدانقلابیون منطقه شروع شده‌است - نیروهای رزمندهٔ تکاب و صائین‌دژ و پیش‌مرگان مسلمان کرد در منطقهٔ تکاب و صائین‌دژ موفق به پاک‌سازی همهٔ ارتفاعات منطقه از جمله ارتفاعات "آق‌دره"، "عبدالرزاق" و چند ارتفاع دیگر شده‌اند. در این عملیات، نیروهای خودی موفق شده‌اند بیش از ۵۰ تن از عناصر احزاب منحل و ضدانقلاب را به هلاکت برسانند که جنازهٔ ۳۱ تن از آنان به دست رزمندگان خودی افتاده است.^(۱۵)

در این عملیات، نیروهای خودی همچنین موفق شده‌اند تشکیلات سیاسی - نظامی - تدارکاتی "هیزافشار" را - که یکی از هیزهای (یگان‌های نظامی) فعال حزب دمکرات بود - نابود کنند و غنایم قابل توجهی از جمله خمپاره‌انداز ۸۱ و ۶۰ میلی‌متری و بازوکا و ... به دست آورند.

روزنامهٔ کیهان، با درج خبر این عملیات، نوشته است: «قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(۴) ضمن هشدار، از عناصر ضدانقلاب می‌خواهد تا هرچه زودتر خود را به پایگاه‌های نیروهای خودی معرفی کنند که متعاقب آن بیش از ۴۰ نفر در این رابطه خود را معرفی می‌نمایند».^(۱۶)

در ادامهٔ تحرکات ایذایی ضدانقلاب در داخل کشور به منظور اخلاف در برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، امروز عوامل کومه‌له با ورود به روستای "بهاربقده" از توابع شهرستان سقز، اعضای صندوق اخذ رأی روستا را به اسارت بردند. آن‌ها همچنین ۲۰ الی ۲۲ تن از اعضای بسیج مردمی این روستا را که به وسیلهٔ سپاه مسلح شده بودند، خلع سلاح کردند و همهٔ سلاح‌ها و مهمات آنان را به غارت بردند.^(۱۷)

امروز همچنین قرارگاه حمزه خبر داد یک بمب را عناصر حزب منحلۀ دمکرات از کردستان به تهران برده‌اند که در روز انتخابات آن را منفجر کنند.^(۱۸) گزارش رسیده از روابط عمومی وزارت اطلاعات نیز حاکی است: «یک فقره بمب به وزن ۴۰ کیلوگرم که از سوی عوامل مزدور رژیم صهیونیستی عراق در داخل یک خودرو ژیان مهاری جاسازی شده بود، امروز در خیابان دهکده، جنب ساختمان وزارت کشاورزی کشف و با همکاری برادران کمیتهٔ انقلاب اسلامی و شهربانی جمهوری اسلامی ایران خنثی شد.»^(۱۹)

در تنکابن نیز یک بمب آتش‌زا که در کنار یک خودرو اداره کشاورزی جاسازی شده بود، منفجر شد اما حریق آن خاموش گردید.^(۲۰)

در این حال، سازمان مجاهدین خلق در پیامی از عوامل خود در داخل کشور خواست که فردا (جمعه) در جریان انتخابات ریاست جمهوری، در حوالی مراکز رأی‌گیری بمب‌های صوتی منفجر کنند. در این پیام که از سوی "ارتش خلقی" سازمان مجاهدین در برنامهٔ امروز "رادیو مجاهد" پخش شد، طرز تهیهٔ بمب صوتی برای هسته‌های مقاومت توضیح و به آنان دستور داده شده تا بمب تهیه شده را همراه با مقداری لباس و وسایل شخصی در نایلونی قرار دهند و سپس اقدام به حمل آن کنند تا عادی جلوه کند. در این پیام همچنین گفته شد که می‌توانند بمب‌های صوتی را در مراکز نظامی نیز قرار دهند.^(۲۱)

جناح اکثریت "سازمان فدائیان خلق ایران" نیز در چند روز گذشته (از سه‌شنبه تا پنجشنبه ۲۴ مردادماه) با توزیع تراکت‌ها و شب‌نامه‌هایی در برخی از مناطق شهر تهران، بار دیگر مردم را به تحریم انتخابات فراخواند.^(۲۲)

رادیو ضدانقلابی "ایران" متعلق به سلطنت‌طلبان هم با پخش پیام‌هایی کوتاه و تحریک‌آمیز از مردم ایران دعوت کرد تا انتخابات ریاست‌جمهوری را تحریم کنند و از شرکت در آن خودداری ورزند.^(۲۳)

حملات مداوم ایران - که مرتباً در جبهه‌های زمینی تداوم دارد - نه تنها نیروهای پدافندی و نظامی عراق را در انفعال و انتظار دائمی نگاه داشته است، بلکه مسئولان سیاسی و نیز شخص رئیس‌جمهور عراق را در نوعی آماده‌باش دائمی قرار داده است. بخشی از

گزارشی دربارهٔ رابطهٔ مصر و عراق که امروز از رادیو اسرائیل پخش شد، تأییدی بر این مطلب است. در این گزارش آمده‌است: «پرزیدنت "صدام حسین" گفت جنگ با جمهوری اسلامی ایران فرصت مسافرت به مصر را از وی سلب کرده‌است. رئیس‌جمهور عراق - که با خبرنگار هفته‌نامه مصری "آخرالساعه" مصاحبه می‌کرد - متذکر شد که در حال و هوای جنگ به خود اجازه نمی‌دهد تا از کشورش خارج شود ولی بسیار علاقه دارد که از کشور مصر بازدید کند.»^(۲۴)

۶۱۲

"زوددویچه سایتونگ" چاپ آلمان غربی، امروز در گزارشی از جبههٔ جنگ ایران و عراق، دربارهٔ عملیات‌های قدس در هورالهویزه براساس مشاهدات "رودولف‌چی ملی" خبرنگار اعزامی خود به ایران، چنین نوشته‌است:

«نبرد در ۱۸ کیلومتری شرق رود دجله و جادهٔ اصلی بغداد - بصره در آن سوی مرز در داخل خاک عراق اتفاق افتاد. ایرانی‌ها با تاکتیک‌های جدید کماندویی شبانه - که موی بدن انسان راست می‌کند در حال حاضر سعی می‌کنند که به خطوط دجله نزدیک شوند. حداقل در این مکان ثابت گردید که این تاکتیک موفقیت‌آمیز بوده‌است.

هیچ‌گونه هلی‌کوپتر و یا هواپیمای جنگی وجود ندارد که لوله‌های ضد هوایی ساده که در منطقه مستقر است، به طرف آن شلیک نماید. ایرانی‌ها می‌توانند با آرامش، مواضع خود را مستحکم کنند. هر بار که سربازان جوان ایرانی یک فیلم‌بردار را می‌بینند فریاد می‌زنند: "مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل و مرگ بر شوروی." یک گروه از اسرای عراقی هم شعارهایی مشابه سرداده‌اند. آن‌ها را در مواضع "الیج" و یا در اطراف به اسارت گرفته‌اند. آن‌ها به زبان عربی در حالی که دست‌های خود را بلند کرده‌اند فریاد می‌زنند: "نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی." در این دو روز اخیر جبهه سه تا پنج کیلومتری به طرف غرب پیشروی داشته‌است.»

در ادامهٔ گزارش، دربارهٔ برتری نیروی هوایی عراق و چگونگی استفادهٔ این کشور از این برتری خود، آمده‌است: «بی‌تحریکی نیروی هوایی عراق، موضوعی برای محاسبات عقلی بی‌انتها است. در حالی که ایرانی‌ها به‌خاطر کمبود لوازم یدکی، تنها قادر به پرواز درآوردن تعداد پنجاه تا شصت فروند هواپیما می‌باشند که به وسیلهٔ شاه [معدوم] خریداری شده‌است، عراقی‌ها تعداد پانصد فروند هواپیمای آمادهٔ پرواز روسی و فرانسوی در اختیار دارند، ولی از هواپیماها تنها گاه‌گاهی استفاده می‌شود؛ هواپیماها عملاً هیچ گاه در نبردهای زمینی شرکت نمی‌کنند.

بین ۲۵ مه تا ۱۵ ژوئیه (۴ خرداد تا ۲۴ تیر) عراقی‌ها حملات بزرگ هوایی خود را علیه شهرهای ایران متمرکز ساختند. جمعاً تعداد ۳۱ شهر مورد حمله واقع شدند و تنها تهران

۳۹ بار و اغلب بارها در شب مورد حمله هوایی قرار گرفت. ایرانی‌ها حملات را به‌طور غیرمنتظره پاسخ دادند. امروز انسان می‌داند که موشک‌های میان بردی که در اوایل ژوئیه به بغداد شلیک شد، موشک‌های روسی از نوع "اسکاد" بودند. حدود بیست فروند از این موشک‌ها به‌طور مخفیانه از لیبی به ایران ارسال شده بودند. نیمی از آن‌ها شلیک شده‌اند و نیمی دیگر آماده شلیک می‌باشند.

این موشک‌ها تنها برای مقابله با حمله‌های هوایی عراق نیستند، بلکه به عنوان یک الگو برای ساخت آن نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند. پروژه ساخت موشک در دست سپاه می‌باشد. فرمانده آن‌ها به تازگی نزد [امام] خمینی بود تا درباره روند جدید در زمینه تکنیک سلاح‌ها با ایشان مشورت نماید. قرآینی از جمله در امر تولید مواد شیمیایی جنگی وجود دارد و این خود به خاطر استفاده مکرر عراقی‌ها از این مواد علیه ایرانی‌ها - که نتایج بسیار تکان دهنده‌ای در پی داشت - می‌تواند قابل درک باشد.

پاسداران که بعد از انقلاب جمعیت عظیم متفرقی بودند، در طول شش سالی که از انقلاب می‌گذرد به صورت یک نیروی خوب سازمان‌دهی شده درآمده‌اند و تعداد آن‌ها به یک‌صد تا یک صد و پنجاه هزار نفر می‌رسد. نزدیک به نیمی از آن‌ها در نقش پلیس و گاردهای امنیتی در منطقه خود فعالیت دارند و بقیه در جبهه حضور دارند. پاسداران مجهز به تانک و توپخانه سبک شده‌اند. جنس لباس‌های نظامی زیتونی رنگ آن‌ها از لباس‌های روشن‌تر نظامیان متعارف بهتر است. خودروهای ژاپنی آن‌ها نو بوده و هنوز برق می‌زنند. انتشار اخبار روزانه مربوط به عملیات اورشلیم [قدس] در مرداب‌های هویزه، تنها به‌خاطر بالابردن هرچه بیشتر اعتبار سپاه پاسداران انقلاب به عنوان یک نیروی نظامی - سیاسی نمی‌باشد.»^(۲۵)

۶۱۳

مجله "اکنومیسٹ" در گزارشی به نقل از نشریه محرمانه "فارین ریپورت" با عنوان "هواپیماهای "اف ۱۴" ایران مجدداً به پرواز در می‌آیند" آورده است:

«استراتژی استادانه آمریکا در ایجاد مانع بر سر راه ایران جهت خریداری لوازم یدکی و مهمات مورد نیاز برای تعمیر تجهیزات نظامی آمریکایی خود که شاه سابق ایران به مقادیر وسیع از آمریکا خریداری کرده بود، با شکست مواجه شده است. آمریکا به منظور کنترل و نظارت بر کوشش‌های ایران در به دست آوردن تجهیزات آمریکایی، شرکت‌های جعلی معاملات تسلیحات در سراسر دنیا تأسیس کرد. اکثر مواقع وقتی آمریکا از معامله بزرگی مطلع می‌شد، مراتب را به دولت مربوطه اطلاع می‌داد و جریان آن متوقف می‌شد، حتی معامله فروش بسیاری از تسلیحات غیرآمریکایی نیز به همین ترتیب فسخ می‌گردد.»

با این حال، در ادامه این گزارش، پس از اشاره به تلاش‌های ایران برای تهیه سلاح، آمده است:

«شاه سابق ایران ۷۷ فروند هواپیمای "اف ۱۴" خریداری کرده‌بود که تا همین اواخر حدود ۹ فروند از آن‌ها هنوز قابل استفاده بودند اما تنها در پروازهای شناسایی به کار برده می‌شدند. اکنون حداقل ۲۰ فروند و احتمالاً ۳۰ فروند از این هواپیماها قابلیت پرواز دارند. گفته می‌شود برخی از تجهیزات امریکایی پیچیده که در به پرواز درآوردن این هواپیماها استفاده شده‌اند، توسط ایرانیان حامی شوروی ساخته شده‌اند. شاه ایران همچنین ۹۰ فروند هواپیمای "اف ۴" خریداری نمود که در حال حاضر ۳۵ فروند از آن‌ها قابل استفاده هستند. به گزارش منابع ما، لوازم یدکی به دست آمده برای به کار اندازی مجدد ۳۵ فروند دیگر، کافی هستند.»^(۲۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۴/۵/۲۴

- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۴۹ (۱۳۶۴/۵/۲۵)، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۵۰ (۱۳۶۴/۵/۲۶)، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، ۱۳۶۴/۵/۲۵
- ۳- واحد مرکزی خبر صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیه‌های بیگانه"، ۱۳۶۴/۵/۲۶، ص ۱ رادیو بغداد، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۴- مآخذ ۱، ص ۱۰
- ۵- مآخذ ۲، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۴/۵/۲۵
- ۶- اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجه وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۱۳ (۱۳۶۴/۶/۲۰)، ص ۸
- ۷- مآخذ ۲، ص ۱۰، خبرگزاری آسوشیتدپرس از واشنگتن ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۸- سند شماره ۲۲۶۰۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۵/۲۹، ص ۳۰
- ۹- واحد سیاسی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، نشریه "گزارش"، شماره ۷ (۱۳۶۴/۵/۳۱)، ص ۳۰
- ۱۰- سند شماره ۲۲۶۰۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۶/۱۹، صص ۵ و ۶
- ۱۱- مآخذ ۲، ص ۱۲، خبرگزاری کویت به نقل از نشریه "الرأی العام"
- ۱۲- سند شماره ۰۶۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "انتخاب منطقه عملیاتی فدک (فاو)"، گزارش راوی قرارگاه خاتم (داود رنجبر)، ۱۳۶۷، صص ۴۲ و ۴۳
- ۱۳- مآخذ ۱، ص ۲، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۱۴- مآخذ ۲، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی
- ۱۵- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۴/۵/۲۴، ص ۳
- ۱۶- روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۲۴، ص ۳
- ۱۷- سند شماره ۰۸۷۵۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اداره اطلاعات شاجا، ۱۳۶۴/۵/۲۵
- ۱۸- سند شماره ۰۸۷۵۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۱۹- روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۲۶، ص ۲۰
- ۲۰- سند شماره ۲۰۰۰۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اسناد سیاسی، ۱۳۶۴/۵/۲۷، ص ۲۰
- ۲۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "ویژه‌نامه انتخابات ریاست جمهوری و رسانه‌های گروهی جهان"، شماره ۱۵ (۱۳۶۴/۵/۲۶)، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۲۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "ویژه‌نامه انتخابات ریاست جمهوری و رسانه‌های گروهی جهان"، شماره ۱۴ (۱۳۶۴/۵/۲۵)، ص ۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۲۳- همان، ص ۱۵
- ۲۴- مآخذ ۱، ص ۳۵، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۲۵- اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه "بررسی مطبوعات جهان"، شماره ۹۱۴ (۱۳۶۴/۶/۲۱)، صص ۹ تا ۱۷، نشریه "زوددویچه سائوتنگ" چاپ آلمان، ۱۳۶۴/۵/۲۴
- ۲۶- مآخذ ۱، صص ۹ تا ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، ۱۳۶۴/۵/۲۴ به نقل از نشریه "اکونومیست"، ۱۳۶۴/۵/۲۴